

نقش مشوق‌های مالی در توسعه گردشگری شهری (مطالعه‌ی موردی: شهرداری زرین شهر)

شهین بختیاروند بختیاری^{*۱} مهدی مومنی^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیای برنامه‌ریزی گردشگری - برنامه‌ریزی منطقه‌ای
۲- دانشیار گروه جغرافیا، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف آباد

چکیده

گردشگری پدیده پیچیده‌ای است. صنعتی ارزآور، متعادل کننده توسعه اقتصادی در سطح مناطق، برقرارکننده توزیع عادلانه درآمد و برخوردار از نقش اساسی در ایجاد مشاغل و منابع تکمیلی مستقیم و ثانوی درآمد. بی‌تردید توسعه بخش گردشگری می‌تواند به عنوان جایگزین اقتصاد وابسته به صنعت نفت کشور در توسعه ملی و منطقه‌ای ایران سهم بسزایی داشته باشد. هدف از انجام پژوهش حاضر "شناخت مشوق‌های مالی مؤثر بر جذب سرمایه‌های افراد حقیقی و حقوقی برای بهره‌برداری منابع شهر زرین شهر به منظور توسعه گردشگری شهری" است. در این پژوهش، پژوهشگر ابتدا با مراجعه با اسناد و کتب ثانویه به جمع‌آوری اطلاعات ثانویه می‌پردازد، سپس با استفاده از پرسشنامه‌ای به بررسی فرصت‌ها، تهدیدها، نقاط قوت و ضعف برای جذب سرمایه‌گذاری افراد حقیقی و حقوقی در زرین شهر و بررسی رابطه بین مشوق‌های مالی و جذب سرمایه‌گذاران پرداخته و پس از آن مشوق‌های مالی جهت جذب سرمایه‌های افراد شناسایی و تأثیر آنها بر جذب گردشگران بررسی خواهد شد، به منظور تحلیل داده‌ها و اطلاعات خام جمع‌آوری شده، مطالعه حاضر از روش تجزیه و تحلیل عوامل داخلی و خارجی و استفاده از ماتریس SWOT به منظور ارزیابی تهدیدها، فرصت‌ها، قوت‌ها و ضعف‌ها استفاده می‌شود و در نهایت راهکارها و راهبردهایی متناسب با شرایط محلی منطقه، جهت توسعه مشوق‌های مالی گردشگری در شهر زرین شهر ارائه می‌شود.

واژه‌های کلیدی: مشوق‌های مالی، گردشگری، گردشگری شهری، توسعه پایدار، زرین شهر، اولویت بندی

۱- مقدمه

صنعت گردشگری باعث ایجاد تغییر و تحولات بسیاری در عرصه فرهنگ جهانی شده است. چنان که از گردشگری به عنوان «بزرگ‌ترین حرکت صلح آمیز مردم به سوی مرزهای فرهنگی در تاریخ جهان» یاد می‌شود (لیپشیت^۱، ۱۹۹۸، ۲۶۵). از طرف دیگر خود این صنعت نیز با تحول مبانی عرضه و تقاضا در بازار جهانی، دستخوش تغییرات در ساختار و محتوا شده است. طبق تخمین شورای جهانی سفر و گردشگری امروزه صنعت سفر و گردشگری به صورت مستقیم و غیر مستقیم تأمین کننده ۹/۲٪ از تولید ناخالص داخلی جهانی، یک یازدهم تمامی مشاغل موجود و ۴۸٪ از صادرات جهانی است و ۹/۲٪ از کل سرمایه‌گذاری‌های صورت گرفته در جهان را به خود اختصاص داده است (آرشیو سازمان جهانی جهانگردی، ۲۰۱۵).

۲- بیان مسأله

آمارهای موجود نشان می‌دهد که بودجه‌ای که در دنیا به تفریح و گردشگری اختصاص می‌یابد سه برابر بودجه‌ای است که صرف امور دفاعی می‌گردد. در این راستا در حال حاضر روش اساسی که در توسعه گردشگری به کار می‌رود، نایل شدن به توسعه پایدار گردشگری با استفاده از مشوق‌های مالی می‌باشد (شریف زاده، ۱۳۹۱، ۹۴). با این وجود بی‌تردید توسعه بخش گردشگری می‌تواند به‌عنوان جایگزین اقتصاد وابسته به صنعت نفت کشور در توسعه ملی و منطقه‌ای ایران سهم بسزایی داشته باشد (رهنمایی، ۱۳۸۹، ۴۱). از این رو ضرورت دارد در جهت توسعه اقتصادی، ایجاد درآمد و ارزآوری، جلوگیری از خروج ارز، تنوع بخشی به اقتصاد و جلوگیری از اتکا بیش از حد کشور به درآمدهای نفتی و برون رفت از دایره اقتصاد تک محصولی، به صنعت گردشگری توجه ویژه مبذول گردد. زرین شهر (ریز سابق) یا همان مرکز شهرستان لنجان، یکی از شهرهای استان اصفهان در مرکز ایران است. جمعیت زرین شهر بر اساس سرشماری سال ۱۳۸۵ خورشیدی برابر با ۵۶۳۷۵ نفرو درآمارگیری سال ۱۳۹۵ برابر ۶۰۱۱۸ نفر بوده است (آرشیو مرکز آمار ایران ۱۳۹۵). این شهر به‌خاطر قدمت و آثار به‌جا مانده از دوران گذشته و همچنین وجود مناظر زیبای شهری، توانایی جذب گردشگران بسیاری را دارد. بنابراین برنامه‌ریزی‌های مناسب و علمی در صنعت گردشگری این شهر می‌تواند آن را به یکی از مهم‌ترین مراکز گردشگری تبدیل کند. با این وجود سوال اصلی که پژوهش حاضر دنبال می‌کند بدین عنوان است که ارزیابی و تحلیل وضع موجود از ابعاد مختلف توسعه و نیز شناسایی توان‌ها، تنگناها و مشکلات گردشگری در شهر زرین شهر و تلاش برای رفع چالش‌ها و تقویت توان‌ها به منظور نائل شدن به توسعه پایدار گردشگری شهری با استفاده از مشوق‌های مالی در منطقه چگونه است؟ همچنین در این پژوهش، فرضیات زیر مورد آزمون قرار گرفته‌اند:

۱. بین مشوق‌های مالی و جذب سرمایه‌های افراد حقوقی و حقیقی در شهر زرین شهر رابطه وجود دارد.
۲. بین مشوق‌های مالی و توسعه گردشگری شهری در زرین شهر رابطه وجود دارد.

¹ Lipshites

۳- پیشینه پژوهش

۳-۱- پیشینه پژوهش داخلی

ملایی توانی (۱۳۸۶) در پایان نامه‌اش تحت عنوان مدیریت گردشگری شهری تنکابن به این نتیجه رسیده است که علی‌رغم وجود پتانسیل‌های بالای محیط طبیعی شهر تنکابن برای جذب گردشگر، بهره‌چندانی از آن عاید نشده است و گردشگران از امکانات و تسهیلات موجود در شهر احساس رضایت نمی‌کنند. به علت کمبود تأسیسات و تجهیزات گردشگری و عدم بهره‌برداری مناسب از این پتانسیل‌ها، عدم برنامه‌ریزی و مدیریت صحیح و نبود دید همه‌سو نگر به استفاده بهینه از آنها، نتیجه حاصل محیط طبیعی این شهر با وجود چنین جاذبه‌های فراوانی به سوی ناپایداری میل می‌کند. فقط جاذبه‌های طبیعی بی‌نظیر شهر است که گردشگران را از سراسر کشور به سوی خود جذب می‌کند.

مبارک (۱۳۸۹) به پژوهشی با عنوان بررسی نقش سرمایه‌گذاری در نیروی انسانی و اشتغال بخش گردشگری در استان همدان پرداخته است. در این پژوهش صنعت توریسم یا گردشگری به عنوان یکی از عوامل مؤثر در توسعه اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی کشورها محسوب شده است. در ادامه عنوان شده که بعضی از کارشناسان اقتصادی تا آنجا موضوع توریسم را پر اهمیت جلوه می‌دهند و آن را با واژه توسعه مترادف می‌دانند؛ از این روست که بسیاری از کشورها هر ساله مبالغ چشمگیری از بودجه خود را صرف بستر سازی و توسعه صنعت توریسم می‌کنند. مطالعه دقیق پیش‌نیازهای توسعه و گسترش صنعت توریسم نشان می‌دهد که آنچه که کارشناسان از آنها به عنوان شاخص‌های توسعه پایدار نام می‌برند با زیرساختها و بسترهای لازم توسعه صنعت توریسم برابری می‌کنند. به عبارت دیگر صنعت توریسم و بحث توسعه پایدار مستلزم توجه به مجموعه مشترکی از عناصر زیر بنایی هستند. منابع انسانی، پایه اصلی ثروت ملت‌ها را تشکیل می‌دهد. در واقع چگونگی روند توسعه اقتصادی و اجتماعی هر کشور را در نهایت منابع انسانی آن تعیین می‌کند. بدین روی، بهره‌برداری کامل و متناسب از منابع انسانی هر کشور باید به عنوان یکی از هدف‌های راهبردی توسعه در نظر گرفته شود.

دوامی و همکاران (۱۳۹۲) به پژوهشی با عنوان بررسی نقش و جایگاه سرمایه‌گذاری در صنعت گردشگری و تأثیر آن بر اقتصاد ایران پرداخته است. در این پژوهش عنوان شده است که کشور ما ایران اسلامی با برخورداری از آثار به‌جای مانده از میراث چندهزار ساله تمدن کهن بشری و جاذبه‌های منحصر به فرد تاریخی، فرهنگی و طبیعی سالانه باعث تردد بی‌شمار گردشگران داخلی و خارجی می‌باشد. این قابلیت از جهات مختلف مورد توجه قرار می‌گیرد. بدون تردید نقش مهم صنعت گردشگری در توسعه پایدار و عبور از بحران‌های مالی، سیاسی، اقتصادی و غیره در هر کشوری مورد توجه می‌باشد. در این راستا کشور ما از موضوع گردشگری و توسعه این صنعت می‌تواند برای برنامه‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی به ویژه در جهت تولید اشتغال گام‌های اساسی بردارد. بنابراین جذب سرمایه در این صنعت برای ایران که وابستگی شدیدی به درآمدهای نفتی دارد، می‌تواند به عنوان راهی برای رهایی از وابستگی به درآمدهای نفتی و خروج از اقتصاد تک محصولی باشد. با توجه به تجربه موفق بسیاری از کشورها در زمینه رشد صنعت گردشگری و اهمیت آن در رشد و توسعه اقتصادی، این مقاله به بررسی رابطه توسعه صنعت گردشگری و جذب سرمایه‌گذاران در کشورهای دیگر و مقایسه روند آن با ایران پرداخته است و به این نتیجه رسید که توسعه گردشگری ارتباط مستقیم و معناداری با جذب سرمایه‌گذاری دارد.

مطرانلویی (۱۳۹۴) به پژوهشی با عنوان نقش بخش خصوصی در توسعه گردشگری پرداخته است. بررسی برای این که گردشگری به عنوان یک ابزار توسعه بخشی موفق عمل کند، باید محصولات و تجربیاتی که یک کشور ارائه می‌دهد قابل رقابت با بازارهای بین‌المللی باشد و فرصت‌های رشد در بازارهای محلی و منطقه‌ای باید به درستی شناسایی شوند. کشورها و محصولاتشان باید از طریق اجرای برنامه‌های هدف‌گذاری بازار در هر دو بخش دولتی و خصوصی ارائه شوند و ترویج یابند. ایران می‌تواند از خدمات ویژه‌ای که سازمان گردشگری جهانی ارائه می‌دهد استفاده کند. درخواست برگزاری دوره‌های آموزشی در کشور و استفاده از کمک‌های فنی سازمان گردشگری جهانی که در قالب پژوهش‌های مختلف ارائه می‌شود از جمله فرصت‌هایی است که ایران می‌تواند برای بهبود وضعیت صنعت گردشگری از آن استفاده کند. مسأله دیگری که در این گزارش مهم جلوه می‌کند این است که به دلیل اینکه برنامه‌ریزی دقیقی برای صنعت گردشگری در ایران صورت نگرفته است و برای استفاده از پتانسیل این بخش در سایر دستیابی به رشد اقتصادی هدف‌گذاری نشده است، ملاحظه می‌شود که ایران در مقایسه با سایر کشورها، نه تنها از درآمدهایی که این بخش به همراه دارد، آن طور که شایسته است بهره‌مند نشده است، بلکه برای جذب گردشگر متحمل هزینه‌های زیادی نیز شده است. در حالی که می‌توان با برنامه‌ریزی دقیقی همانند سایر کشورها از جمله ترکیه، با کمترین هزینه، از پتانسیل‌های درآمدی این بخش در جهت رشد اقتصادی کشور بهره برد. اتاق تهران نیز به عنوان نماینده بخش خصوصی می‌تواند از طریق گسترش همکاری‌هایش با سازمان جهانی گردشگری زمینه استفاده فعالان این حوزه را از خدمات این سازمان با هدف توسعه گردشگری فراهم سازد.

۲-۳- پیشنهاد پژوهش خارجی

رینات و ریسايد (۲۰۰۷) در مطالعه خود حساسیت سرمایه‌گذاری در کشور فیلیپین را در قبال انواع مشوق‌های مالی و مالیاتی به ویژه تعطیلات مالیاتی آزموده است. بر اساس نتایج این تحقیق شاخص‌های جایگزین که برای اندازه‌گیری میزان اثرگذاری این مشوق‌ها در نظر گرفته شده بودند تأثیر چندانی را بر سرمایه‌گذاری نشان نداده‌اند. لذا این تحقیق توصیه می‌کند به جای هدر رفت منابع دولت در تعطیلات مالیاتی، این منابع جمع‌آوری گردد و در کالاهای عمومی هزینه شود که اثرات آن به مراتب از تعطیلی مالیاتی بیشتر خواهد بود.

الکساندرلم و استفانوان (۲۰۰۹) در مطالعه خود میزان اثرگذاری مشوق‌های مالیاتی بر متغیرهای کلان اقتصادی را آزموده‌اند. نتایج آن‌ها نشان داده است که برخلاف انتظار آن‌ها مشوق‌های مالیاتی، منبعی برای رقابت مالیاتی بین کشورهای مختلف نیستند و همچنین با وجود اینکه انگیزه‌های مالیاتی می‌توانند در جذب سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی مهم باشند ولی در ارتقای تشکیل سرمایه و رشد اقتصادی اثر چندانی ندارند.

استیوان و تیموتی (۲۰۱۰) در مقاله‌ای تحت عنوان چارچوب‌های مدیریت شهری و حفاظت از میراث در اندونزی، سیستم مدیریت شهری موجود در اندوزی را توصیف می‌کند و پتانسیل‌های آن را برای یاری رساندن در حفاظت از شهرهای تاریخی توریست پذیر بررسی می‌کنند. در اینجا ساختار دولت، مکانیسم‌های قانونی، برنامه‌های توسعه شهری و برنامه کنترل توسعه بررسی می‌شود تا ببینند که چگونه هرکدام از آنها ممکن است در حفاظت از میراث نقش داشته باشند. این پژوهشگران به این نتیجه رسیدند که حفاظت از میراث فرهنگی می‌تواند تأثیر معناداری بر توسعه گردشگری و بهبود مدیریت شهری داشته باشد.

آرتور و مینسا (۲۰۱۶) در مقاله‌ای تحت عنوان مدیریت شهری و گردشگری میراث توسعه پایدار (برنامه مدیریتی و میراث فرهنگی شهر المینا در غنا) به این نتیجه رسیدند که شهر المینا دارای منابع تاریخی و فرصت‌ها و قوت‌هایی در جهت افزایش توسعه اقتصاد محلی استفاده شود. این موارد می‌تواند در قالب راهبرد برنامه مدیریت و میراث فرهنگی غنا که شامل اصول و مبانی مشارکت سهامداران، بخش خصوصی تشریک مساعی بخش خصوصی و عمومی مدیریت شهری می‌باشد. رابطه متقابل بین توریسم و فاکتورهای اقتصادی اجتماعی و اکولوژیکی برای توسعه پایدار را مشخص می‌کند. این استراتژی مسیر توسعه شهر را در ده سال آینده مشخص می‌کند. نتیجه حاصل از این تحقیق آن است که مدیریت شهری باید به اقدامات و روش‌های مردم محلی در قالب رویکرد حرفه‌ای برای توسعه شهری احترام بگذارد. بدون مشارکت محلی، راهبرد پایدار نمی‌تواند تحقق یابد.

۴- گردشگری شهری

صنعت گردشگری شهری پدیده‌ای است که با بخش‌های مختلف ساختار شهری ارتباط دارد، در واقع در جامعه ما یکی از مشکلات این صنعت در حوزه مدیریت شهری این است که محدوده‌های این فعالیت برای سازمان‌های شهری ما روشن و واضح نیست، به طوری که گروه بی‌شماری از نهادها و سازمان‌های شهری خود را متولی این امر دانسته‌اند و هریک به نوبه خود به گردشگران خدمات ارائه می‌دهند (سمرال، ۲۰۰۹، ۱۷۹). در حوزه گردشگری شهری در یک طرح ترکیبی باید ۱- تجهیزاتی جانبی: چون مهمان‌سراها، خدمات مربوط به رفت و آمد، بازرگانی، غذا سرا و سامانه‌های اطلاع رسانی را برای جهانگردان شهری فراهم کرد، ۲- تدارکات و تجهیزات برای گردشگران عمدتاً مشاغل مهم مرتبط با جهانگردی را باید سامان داد، ۳- میراث شهری را باید بازسازی کرده و در خدمت گردشگران شهری و سایر گردشگران با اهداف متنوع قرار داد، ۴- تجهیزات تفریحی و سرگرم کننده ویژه جذب گردشگری را باید فراهم کرد و ۵- رویدادها و فرصت‌های مهم گردشگری شهری را باید مورد ثبت و تجربه قرار داد و سرلوحه کاری کرد. (سمرال، ۲۰۰۹، ۱۷۹)

امروزه کلان شهرهای ایران در جهت کسب امتیاز سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و گردشگری باید با هم رقابت کنند. وجود میزبانی‌های مسابقات ورزشی داخلی و خارجی و منطقه‌ای، برپایی نمایشگاه‌های اقتصادی، صنعتی، فرهنگی و هنری، برگزاری نشست‌ها و همایش‌های علمی، سیاسی، جشنواره‌های هنری، دینی و غیره مدیران شهری را برای کسب فرصت‌های تعامل با مسئولان و توسعه پایدار گردشگری شهری در منطقه باید مورد جنب و جوش واقعی قرار دهد (رضوانی و همکاران، ۱۳۸۸).

روند مدرنیته از آغاز قرن ۱۸ به بعد با سرمایه‌گذاری فراوان در بخش صنعت و افزایش جمعیت و فضای آن تا به امروز در دنیا منجر به تحول سریع رشد شهرنشینی و توسعه آن به سمت کلان شهرهای جهانی و ملی شده است. یکی از پارامترهای مهم این توسعه وجود آثار گردشگری شهری بوده است، که در جامعه ایران هم پارامترها و موقعیت‌های طبیعی، فرهنگی و مذهبی در رشد شهرنشینی و کلان‌شهرها بسیار مؤثر بوده است. در چنین فضایی افزایش و توسعه وسایل حمل و نقل، کم شدن ساعات کار و افزایش دستمزدها که حاصل ماشینی شدن زندگی شهری بوده است زمینه‌های گذران اوقات فراغت و روند گریز از

¹Smeral

²Smeral

محیط‌های شهری را مهیا کرده است. به گونه‌ای که همگام با توسعه شهرنشینی، گردشگری از جمله گردشگری شهری تعمیم یافته است. به طور کلی محیط‌های شهری از دو نظر در صنعت گردشگری امنیت دارند «از یک سو کانون‌های شهری را به لحاظ تمرکز جمعیت در آنها و فشارها و خستگی‌های ناشی از کار و فعالیت به عنوان مبداء مسافرت‌های گردشگری محسوب می‌گردند و از سوی دیگر بعضی از شهرها به علت وجود امکان فعالیت‌های اقتصادی، سیاسی، ارتباطی، فراغتی و جاذبه‌های تاریخی و گردشگری به عنوان مسافرت‌های گردشگری برگزیده می‌شوند.» (دیناری، ۱۳۹۴: ۲۲) به عبارت دیگر گسترش شهرنشینی از علل مهم شکل‌گیری گردشگری قلمداد می‌گردد. تکامل و تراکم شهرها، تنگناها و محدودیت‌های خاص را برای ساکنان‌اش به وجود آورده و ادامه چنین روندی باعث می‌گردد انسان‌ها به دنبال گریزگاهی باشند که خود را برای مدتی از انقیاد دست و پاگیر زندگی شهری رها می‌سازند و زمانی را برای تفریح و تفرج و ترمیم قوای تحلیل یافته اختصاص دهند. به دنبال آشکار شدن بازتاب‌های منفی زندگی شهری، برنامه‌ریزی در زمینه اوقات فراغت درصدد اولویت‌های شهرها قرار گرفته و این امر به زایش توریسم شهری و گردشگری منجر به گردیده است (کاجانوس و همکاران، ۲۰۱۴).

۵- سرمایه‌گذاری در زمینه گردشگری

برخی شهرها که مقصد سفرهای گردشگری فراوانی هستند و از جاذبه‌های گردشگری شناخته شده برخوردارند، فرصت‌های زیادی برای سرمایه‌گذاری در زمینه تأمین فضاهای اقامتی، فضاهای تفریح و سرگرمی و پارکینگ هستند. اقدام شهرداری در این زمینه می‌تواند هم منبع درآمدی پایدار برای شهرداری ایجاد کند و هم به رونق گردشگری در شهر و رونق اقتصاد شهری کمک کند (باو و مک کرچر، ۲۰۱۸).

تأثیر گردشگری بر کالبد فضاهای شهری در دو تقسیم‌بندی کلی (گردشگری و ایجاد و توسعه فضاهای شهری مدرن و جذاب و گردشگری و احیای مجدد هویت بومی) قابل مطالعه و بررسی است. این فضاها چهار ویژگی قابل قبول و متداول شهرها که شامل تراکم زیاد فیزیکی ساختار، مردم و نقش‌ها گوناگونی فرهنگی- اجتماعی، چند نقش‌گرایی اقتصادی و مرکزیت عینی در شبکه داخل شهری و منطقه‌ای بوده، را در بر گرفته و در یک نظام هماهنگ، سیمای روشنی مبنی بر توسعه پایدار شهری با محوریت میراث فرهنگی و گردشگری را نمایان می‌سازد. طوری که آثار این رخدادها در کنشگری دوسویه گردشگر- میزبان نمود می‌یابد.

یکی از محورهای توسعه شهری پایدار ایجاد پیوند و تعامل میان ارزش‌های تاریخی و فرهنگی با توسعه کالبدی- فضایی است که در ایران هنوز جایگاه شایسته خود را پیدا نکرده است. تحقق این هدف مهم نیز به عواملی چون مفهوم‌سازی و تدوین یک نگرش راهبردی در زمینه میراث فرهنگی، نهاد سازی در زمینه ایجاد تشکیلات و قوانین مناسب با نیازهای جدید و ترویج و آموزش همگانی و تقویت مشارکت عمومی و تشکل‌های مردمی نیاز دارد. شاید بتوان گفت که گردشگری به خصوص گردشگری شهری به گونه‌ای تمام فعالیت‌های فراغتی دیگر را با خود همراه دارد و بدین سبب برنامه‌ریزی و مدیریت گردشگری از امور حساس و پیچیده و چند وجهی است که توجه ویژه مدیران شهری را می‌طلبد. پرسش اصلی اینجاست که چه شاخص‌هایی سبب می‌شود شهر واجد خصوصیات لازم برای پذیرش گردشگر شود؟ همان گونه که بیان شد

گردشگری شهری بخشی از گذران فراغت شهروندان است که موجب ارضای نیازهای فراغتی مستمر آنان در فضاهای باز درون شهر و محیط پیرامون شهر می‌شود. گردشگری شهری بخش جدایی ناپذیر از خدمات شهری مورد نیاز شهروندان دائم و غیر دائم شهری را تشکیل می‌دهد و بر این اساس، در حیطه وظایف برنامه‌ریزی و مدیریت شهری واقع می‌شود.

سرمایه‌گذاری در عرصه توریسم دست کم ۷ ویژگی اصلی دارد. نخست آن که، سمت تقاضا در صنعت گردشگری به شدت تحت تأثیر عوامل غیر اقتصادی است؛ به این معنا که وقوع بی ثباتی‌های سیاسی، تروریسم و گسترش بیماری‌های خاص از جمله مسائلی هستند که می‌توانند به آسیب پذیری جدی صنعت جهانگردی یک منطقه منجر شوند. از سوی دیگر، کالاها و خدمات تولید شده در گردشگری عمدتاً غیر قابل انبار کردن هستند و این ویژگی به دلیل ماهیت خدماتی بودن آن است. به این ترتیب روشن می‌شود که مساله نوسان عرضه و تقاضا در گردشگری بسیار حساس‌تر از سایر صنایع تولیدی است. فصلی بودن نیز دیگر ویژگی گردشگری است. در صنعت توریسم تلاش‌ها باید در جهت کاهش نوسانات فصلی و دوره‌ای یا متعادل کردن تقاضاها در زمان‌های مختلف باشد (باو و مک کرچر، ۲۰۱۸).

بلند بودن مدت زمان بازگشت سرمایه نیز به عنوان یکی از ویژگی‌های سرمایه‌گذاری در گردشگری یاد شده است. سرمایه‌گذاری در صنعت گردشگری مبالغ زیادی را می‌طلبد و سال‌های زیادی لازم است تا سرمایه‌گذاری انجام شده باز یافت شود. از این‌رو، یک بنگاه گردشگری باید دارای چنان قابلیت انعطاف مالی باشد که در صورت بروز تنگناهای مالی یا رخداد‌های غیرمترقبه توان حرکت و ادامه حیات اقتصادی خود را همواره حفظ کند. در نهایت، بهبود و گسترش سرمایه‌گذاری در صنعت گردشگری، زمینه‌ای مناسب برای تشکیل شرکت‌های بزرگ و مشارکت‌های چندملیتی را فراهم خواهد کرد. لذا ماهیت اصلی شرکت‌های چندملیتی و تأثیرات مثبت و منفی عملکرد فعالیت‌های این گونه شرکت‌ها در صحنه اقتصاد جهانی به ویژه در ارتباط با کشورهای توسعه نیافته را همواره باید مد نظر قرار داد. طبق این گزارش فرصت‌ها، تهدیدها و نقاط قوت و ضعف گوناگونی بر سر راه توسعه گردشگری ایران وجود دارد.

۶- موقعیت جغرافیایی زرین شهر

زرین شهر سومین شهر مهم و پر جمعیت استان اصفهان است (با جمعیتی بیش از ۵۵۸۱۷ نفر) که در حوزه کلان شهر اصفهان قرار دارد. این شهر قلب صنعت استان اصفهان نامگذاری شده است. زرین شهر در ۳۲ کیلومتری جنوب غربی اصفهان و در دره زاینده‌رود واقع گردیده است. مساحت آن بالغ بر ۷۰ کیلومتر مربع و ما بین طول جغرافیایی ۵۰ درجه و ۵۶ دقیقه تا ۵۱ درجه و ۲۸ دقیقه شرقی و عرض جغرافیایی ۳۲ درجه و ۱۲ دقیقه تا ۳۲ درجه و ۳۲ دقیقه شمالی قرار گرفته است. این شهرستان از شمال به شهرستان‌های نجف آباد و تیران و کرون، از جنوب و غرب به استان چهارمحال و بختیاری و از شرق به شهرستان‌های فلاورجان و مبارکه محدود می‌باشد. ارتفاع آن از سطح دریا حدوداً بین ۱۶۵۰ تا ۲۰۵۰ متر برآورد می‌گردد و به سبب آنکه در حد فاصل نواحی نیمه خشک اصفهان و نیمه مرطوب چهارمحال و بختیاری قرار گرفته است از آب و هوای متغیری برخوردار است. کمی بارندگی موجب گردیده که این منطقه خصوصاً در کوهپایه‌ها پوشش گیاهی ناچیزی داشته باشد. متوسط بارش سالیانه ۱۵۵ میلیمتر و میانگین درجه حرارت ۱۶ درجه سانتیگراد است. جهت بادهای غالب شهرستان عموماً غربی (از غرب به شرق) و

گاهی جنوب غربی می‌باشد. زرین شهر مرکز شهرستان لنجان است. شهر زرین شهر از دیدگاه صنعتی به سبب همسایگی با ابرکارخانه‌های صنعتی همچون ذوب آهن، مجتمع فولاد، صنایع دفاع، سیمان سپاهان و شهرک‌های صنعتی بزرگ و کوچک یکی از بزرگترین شهرهای صنعتی کشور به شمار می‌رود. شهر زرین شهر با به عنوان مرکز شهرستان صنعتی، کشاورزی لنجان واقع شدن در مسیر جاده استراتژیک شمال-جنوب ایران (کنار گذر غرب) این شهر را به چهارراهی پرتردد در نقطه مرکزی ایران تبدیل کرده که شمال، جنوب، شرق و غرب را به هم متصل می‌کند (پارسا، ۱۳۸۸، ۱۶). شهرستان لنجان بر اساس آخرین تقسیمات کشوری شامل سه بخش مرکزی، باغ بهادران و فولادشهر، سی و هشت روستا(سی و سه روستا در بخش باغ بهادران و پنج روستا در بخش مرکزی)، پنج دهستان چم رود، زیرکوه، چم کوه، خرم رود و اشیان و جمعاً نه شهر شامل شش شهر در بخش مرکزی (زرین شهر، سده لنجان، ورنامخواست، چمگردان، زاینده رود و باغشاد)، دو شهر در بخش باغ بهادران (چرمهین و باغ بهادران) و شهر فولادشهر در بخش فولادشهر می‌باشد (پایگاه اطلاع رسانی فرمانداری لنجان).

شکل ۱- نقشه زرین شهر

۷- روش شناسی پژوهش

تحقیق حاضر از نظر هدف، کاربردی و از حیث ماهیت و روش، توصیفی تحلیلی از شاخه پیمایشی است و به لحاظ اجرا، از نوع میدانی است. روش تجزیه و تحلیل در این تحقیق توصیفی و تحلیلی است. جامعه آماری این پژوهش، کارشناسان شهرداری زرین شهر می‌باشند که تعداد آنها بالغ بر ۱۲۲ نفر است. در این پژوهش نمونه آماری را به صورت کل شماری در نظر می‌گیریم. کل شماری به معنی آزمودن کل جامعه آماری می‌باشد.

به منظور، تحلیل داده‌ها و اطلاعات خام جمع آوری شده، مطالعه حاضر از روش تجزیه و تحلیل عوامل داخلی و خارجی و استفاده از ماتریس SWOT به منظور ارزیابی تهدیدها، فرصت‌ها، قوت‌ها و ضعف‌ها استفاده گردید.

داده‌های جمع‌آوری شده از پرسشنامه، در قالب جداول آماری سازماندهی و سپس شاخص‌های گرایش به مراکز و پراکندگی آن محاسبه گردیدند. پس از توصیف مشخصه‌های نمونه مورد بررسی، طبقه‌بندی،

کدگذاری و خلاصه‌سازی انجام و آماره‌های نمونه محاسبه و برای آنالیز آماری داده‌های بدست آمده از نرم افزار SPSS، Excel و LISREL استفاده شد.

اعتبار محتوایی این پرسشنامه با نظر خواهی از اساتید راهنما، مشاور، متخصص و خبرگان آشنا به موضوع مورد بررسی، مورد تأیید قرار گرفت. از سوی دیگر روایی سازه نیز به وسیله آزمون تحلیل عاملی تأییدی آزمون شده است که نتایج آزمون، روایی سازه را تأیید کرد. همچنین پایایی پرسشنامه‌ها (۰/۸۱) با استفاده از روش آلفای کرونباخ و نرم افزار SPSS تأیید گردید. همچنین برای آزمون فرضیه‌ها از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است.

۸- یافته‌های پژوهش

از بین ۱۲۲ پرسشنامه توزیع شده نشان می‌دهد ۵۲٫۷ درصد پاسخگویان پرسشنامه‌ها مردها بودند و ۴۷٫۳ درصد آنها خانم‌ها بودند. نتایج حاصله در رابطه با وضعیت سنی پاسخگویان بیانگر این مطلب است که از کل پاسخگویان این پژوهش کمترین سن ۲۳ سال و بیشترین آنها ۵۵ سال بوده است میانگین سنی افراد ۳۶/۹ می باشد. نتایج حاصله در رابطه با وضعیت سابقه کار پاسخگویان بیانگر این مطلب است که از کل پاسخگویان این پژوهش کمترین سابقه کار ۱ سال و بیشترین آن ۲۷ سال می‌باشد. همچنین میانگین سابقه کار ایشان ۱۲٫۵ سال بوده است.

۸-۱- اولویت‌بندی عوامل مؤثر در سرمایه‌گذاری خارجی

برای اولویت‌بندی عوامل مؤثر در سرمایه‌گذاری خارجی ابتدا ماتریسی مقایسات زوجی از عوامل تشکیل شد و از پاسخگویان خواسته شد تا به آنها امتیاز بدهند و سپس با استفاده از نرم افزار expert choice9 تجزیه و تحلیل و اولویت‌بندی گردید. نتایج این قسمت در جدول ۱ مشاهده می‌شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدول ۱- مقایسه زوجی بین معیارهای اصلی

معیارهای اصلی	بخشودگی مالیات	واگذاری زمین های مناسب	وجود سایت های گردشگری مناسب	اعطای تسهیلات	حمایت شرکت های سهامی	اطمینان از ریسک پذیری سیاسی	تبلیغات در بازار	وجود رقبا در بازار	حمایت های شهرداری زرین شهر	ضریب اهمیت
بخشودگی مالیات	۱/۰۰	۳/۴۵	۲/۶۵	۳/۰۹	۲/۵۴	۵/۵۷	۲/۷۶	۴/۴۳	۲/۷	۰/۳۶۲
واگذاری زمین های مناسب	۰/۵۸	۱/۰۰	۳/۱۷	۲/۷۰	۱/۶۵	۴/۰۵	۰/۳۶۷	۱/۳۱	۳/۰۶	۰/۲۲۳
وجود سایت های گردشگری مناسب	۰/۳۷۷	۰/۳۱۵	۱/۰۰	۲/۷۶	۱/۶۷	۱/۶۸	۳/۸۳	۴/۴۲	۱/۶۷	۰/۱۵۷
اعطای تسهیلات	۰/۳۲۳	۰/۳۶۷	۰/۳۶۲	۱/۰۰	۱/۳۱	۴/۷۹	۳/۶۵	۳/۲۹	۰/۶۵۵	۰/۱۱۵
حمایت شرکت های سهامی	۰/۳۹۳	۰/۶۰۶	۰/۵۹۵	۰/۵۹۲	۱/۰۰	۴/۵۶	۲/۳۲	۵/۰۲	۰/۳۶۷	۰/۱۱۱
اطمینان از ریسک پذیری سیاسی	۰/۳۷۸	۰/۳۱۲	۰/۴۲۵	۰/۳۶۸	۰/۵۰۵	۱/۰۰	۲/۲۵	۳/۱۵	۰/۲۴۶	۰/۱۰۶
تبلیغات در بازار	۰/۱۹۸	۰/۲۴۶	۰/۱۲۵	۰/۲۵۹	۰/۴۱۲	۰/۳۲۲	۱/۰۰	۱/۲۱	۰/۱۸۸	۰/۳۷
وجود رقبا در بازار	۰/۲۰	۰/۷۰۸	۰/۲۴۹	۰/۱۹۹	۰/۳۶۵	۰/۵۹۵	۰/۷۴۰	۱/۰۰	۰/۳۲۰	۰/۳۵
حمایت های شهرداری زرین شهر	۰/۱۵۴	۰/۱۲۲	۰/۷۲۱	۰/۴۲۵	۰/۲۱۰	۱/۵۲	۰/۵۸۴	۰/۱۶۵	۱۰۰	۰/۲۸۵

جدول ۲- اولویت بندی معیارهای اصلی

اولویت	معیار اصلی	ضریب اهمیت
۱	بخشودگی مالیات	۰/۳۶۲
۲	حمایت‌های شهرداری زرین شهر	۰/۲۸۵
۳	واگذاری زمین‌های مناسب	۰/۲۲۳
۴	وجود سایت‌های گردشگری مناسب	۰/۱۵۷
۵	اعطای تسهیلات	۰/۱۱۵
۶	حمایت شرکت‌های سهامی	۰/۱۱۱
۷	اطمینان از ریسک پذیری سیاسی	۰/۱۰۶
۸	تبلیغات در بازار	۰/۳۷
۹	وجود رقبا در بازار	۰/۳۵

با توجه به جدول ۲، بخشودگی مالیات با ضریب اهمیت ۰/۳۶۲ در رده اول می‌باشد و حمایت‌های شهرداری زرین شهر با ۰/۲۸۵ در رده دوم و واگذاری زمین‌های مناسب با ضریب اهمیت ۰/۲۲۳ در رده سوم قرار دارد.

۲-۸- بررسی ارتباط بین مشوق‌های مالی و جذب سرمایه‌های افراد حقوقی و حقیقی

برای آزمون فرضیه از آزمون همبستگی معنی‌داری پیرسون استفاده شده است. نتایج به‌دست در جدول ۳ نشان می‌دهد میان مشوق‌های مالی و جذب سرمایه‌های افراد حقوقی و حقیقی همبستگی معناداری وجود دارد. زیرا سطح معنی‌داری به دست آمده ($\text{Sig} = 0.001$) کمتر از آلفای تحقیق ($\alpha = 0.05$) می‌باشد؛ پس نتیجه این است که مشوق‌های مالی (بخشودگی مالیات، واگذاری زمین‌های مناسب) موجب افزایش تقاضای سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی می‌شود. نوع همبستگی دو متغیر مذکور خطی بوده و شدت همبستگی بین دو متغیر در سطح متوسط قرار دارد ($r = 0.364$). بنابراین فرضیه ارتباط بین مشوق‌های مالی و جذب سرمایه‌های افراد حقوقی و حقیقی مورد تأیید قرار می‌گیرد.

جدول ۳- آزمون همبستگی بین مشوق‌های مالی و جذب سرمایه‌های افراد حقوقی و حقیقی

جذب سرمایه‌های افراد حقوقی و حقیقی	متغیر وابسته متغیر مستقل	
	۰/۳۶۴	شدت (۲)
۰/۰۰۱	سطح معنی‌داری sig	

۳-۸- بررسی ارتباط بین مشوق‌های مالی و توسعه شهری

برای آزمون فرضیه از آزمون همبستگی معنی‌داری پیرسون استفاده شده است طبق نتایج به دست آمده در جدول ۴، سطح معنی‌داری ($SIG=0.002$) ارتباط معنی‌داری بین مشوق‌های مالی و توسعه شهری وجود دارد و قطعاً می‌توان اینگونه تحلیل کرد که شدت همبستگی بین دو متغیر در سطح متوسط است و نوع همبستگی دو متغیر از نوع مثبت و مستقیم بوده و سطح معناداری دو متغیر کمتر از آلفای تحقیق ($\alpha = 0.05$) می‌باشد. بنابراین فرضیه ارتباط بین مشوق‌های مالی و توسعه شهری نیز مورد تأیید قرار می‌گیرد.

جدول ۴- آزمون همبستگی میان مشوق‌های مالی و توسعه شهری

توسعه شهری	متغیر وابسته	
	متغیر مستقل	
۰/۳۴۲	شدت (r)	مشوق‌های مالی (بخشودگی)
۰/۰۰۲	سطح معنی‌داری sig	مالیات واگذاری زمین)

۹- نتیجه‌گیری

جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و کارآفرینان با تجربه در زمینه گردشگری برای کمک به توسعه، ایجاد تنوع، تعمق و ارتقای بخش گردشگری چالشی اساسی برای توسعه می‌باشد. در حالی که تمرکز ترفیع در مورد سرمایه‌گذاری بر روی جذب سرمایه‌گذاران خارجی است؛ اما این ترفیع برای سرمایه‌گذاران بزرگ محلی (بومی) نیز صورت گرفته و اکثر مشوق‌های مالی برای شرکت‌های داخلی نیز ارائه شود. با توجه به نقاط قوت زرین شهر (از قبیل: موقعیت استراتژیک صنعتی، وجود دانشگاه‌ها و مراکز علمی متعدد، گردشگر پذیر بودن و مهمان نوازی مردم، چشم‌اندازهای منحصر به فرد مزارع برنج، وجود باغات متعدد در منطقه و طبیعت زیبا، وجود اقلیم معتدل در فصول مختلف، وجود فضاهای گردشگری ورزشی از جمله کوهنوردی و کوه پیمایی، وجود قومیت‌های مختلف به لحاظ جاذبه گردشگری، فرهنگ غنی و آداب و رسوم محلی) جذب سرمایه‌گذاری افراد حقیقی و حقوقی در این منطقه معقول و مقرون به صرفه می‌باشد که استراتژی توسعه محصول و توسعه بازار ارائه می‌شود؛ و با توجه به نقاط ضعف منطقه (از قبیل: مشخص نبودن اهداف بلند مدت توسعه گردشگری منطقه، عدم سرمایه‌گذاری کافی در انجام تحقیقات بازار جهت شناخت مشتریان، عدم شناخت کافی از رقبای موجود در بازار، کمبود و عدم توزیع مناسب مراکز پذیرایی در شهر، نامناسب بودن تجهیزات و فضاهای تفریحی، کمبود مراکز اقامتی و بوم‌خانه‌ها در شهر، فقدان بانک اطلاعات مناسب از جاذبه‌های گردشگری و راه‌های دسترسی، کمبود رسیدگی سازمان حفاظت محیط‌زیست به برخی مسیرهای زاینده رود جهت سرمایه‌گذاران) با استراتژی‌های رسوخ در بازار و تنوع دادن به محصولات برای مقابله با نقاط ضعف ارائه می‌شود که با گذشت زمان و جلب نظر مشتریان می‌توان شرایط را تعدیل داد و برخی از نقاط ضعف را برای سرمایه‌گذاران تبدیل به یک پتانسیل جهت سرمایه‌گذاری کرد، مانند ایجاد مراکز تفریحی که با ایجاد چنین مراکزی و تبلیغات برای آن می‌توان به این مهم فایق گشت.

منابع و مآخذ:

۱. پارسا حسین (۱۳۸۸)، تاریخ ریز زرین شهر، انتشارات خورشید باران ص ۲۵۲.
۲. پایگاه اطلاع رسانی شهرداری زرین شهر www.zarrinshahr.ir
۳. دیناری، احمد، (۱۳۹۴)، گردشگری شهری در ایران و جهان، انتشارات واژگان خرد.
۴. دوامی، داود؛ لیلا انصاری و طیبه ایرانپور، ۱۳۹۲، بررسی نقش و جایگاه سرمایه‌گذاری در صنعت گردشگری و تأثیر آن بر اقتصاد ایران، دومین همایش ملی گردشگری و طبیعت گردی ایران زمین، همدان، شرکت هم اندیشان محیط زیست فردا.
۵. رضوانی، علی اصغر، کامبیز فرقاندوست و سیدهدادی هاشمی (۱۳۸۸) بررسی موانع سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در جهانگردی ایران، نشریه پژوهش‌های حسابداری دوره ۱ شماره ۴ . ۱۲۹-۱۵۴.
۶. رهنمایی، محمدتقی (۱۳۸۹) اثرات توسعه بر محیط زیست استان کردستان، مجموعه مقالات همایش دستاوردهای پژوهشی سازمان حفاظت محیط زیست در برنامه دوم توسعه، نشر سازمان حفاظت محیط زیست.
۷. شریف زاده، ابوالقاسم و همایون، مرادنژاد (۱۳۹۱) توسعه پایدار و توریسم روستایی، ماهنامه جهاد سال بیست و دوم، ش ۲۵۰-۲۵۱.
۸. مبارک، اصغر، ۱۳۸۹، بررسی نقش سرمایه‌گذاری در نیروی انسانی و اشتغال بخش گردشگری در استان همدان، همایش منطقه‌ای توریسم و توسعه، یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی واحد یاسوج.
۹. مطرانلویی، (۱۳۹۴)، کاربرد مدل در جغرافیا با تأکید بر برنامه‌ریزی شهری و ناحیه‌ای، انتشارات علم نوین، یزد.
۱۰. ملایی توانی، علی، (۱۳۸۶)، مدیریت توریسم شهری تنکابن، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده علوم زمین.
11. Arthur and Mensah, (2016), urban management and heritage tourism for sustainable development, management of environmental quality: an international journal, vol.17, no.3
12. Bao .Y, F&Mckercher, B (2018). The effect of distance on Tourism in Hong Kong: A comparison of short Haul & long Haul visitors. Asia pacific journal of tourism research 13,101-111
13. Kajanus ., Jyrki kangas, Mikko Kurttila, (2014). The use of value focused thinking and the a ' WOT hybrid method in tourism management, Tourism Management, Vol25, 499-506.
14. Lipshits, G & Raveh, A., (1998,) Socio- Economic Differences Among Localities: A New Method of Multivariate Analysis. Regional Studies, 32, 747-757.
15. Sernal,E(2009) ,impacts of the World recession and economic crisis on tourism: forecasts & potential risks , journal of travel research 49,31-38
16. www. Amar.ir

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.

